

Patt

Szörnyetegeid féken tartja még
a puszta jelenlétem vagy hiányom.
Előcsarnokban ácsorognak,
ruhatárjegyet gyűrögetve.

Körmük-karmuk, tollas kabátjuk
befröcskölődött iszappal, vérrel.
Rumot isznak a foyer-ban.
Rettenete a némaságuk.

De én már nem bírom tovább, hiába.
Üvöltés tépi föl a számat.
Nekiállok egy nyúzókéssel
hasogatni a maskarákat.

NOVELLAPÁLYÁZAT

Norman Károly

SZEMPONTOK, FÖDÉMFELTÖLTÉSHEZ

Újsághír: „Nagy értékű római aranypénzeket kínált eladásra B. József VII. kerület, Nagy Sálétrom utca 3. alatti lakos egy kerületi ötvösnél. Mivel feltételezhető volt, hogy más értékes, hivatalból védendő régiségek is találhatóak nála, a rendőrség, muzeológus szakemberek társágában, házkutatást tartott a III. emeleti lakásban, és valóban talált további antik ritkaságokat, amelyeket ezt követően szakszerűen biztosítottak.”

Az ötvenhat éves Mándory János, akinek a fenti újsághír mind a nevét, mind a címét – biztonsági okokból, tekintettel a mai időkben gyakori betörésekre – elváltoztatta, valójában a VI. kerületben, az Izabella utca Podmaniczky utca felőli végén élt egyedül második emeleti bérlakásában. Tényleg talált urnákat, bennük római aranypénzt; továbbá néhány szivárványszínű üvegcsét, szerencsére nem sérültek meg, mert később murrináknak bizonyultak, egyikért egy tartományt adtak az ókorban.

A vedlő vakolatú háromemeletes ház a századfordulón épült. Talán renoválták már, de ennek semmi jelét nem mutatta. A meggyengült gang szélén kilátszott a rozsdás

idomvas, remegett az egész, amikor troli ment el a ház előtt, bár vastag, bárdolatlan fatörzsekkel alaposan aládúcolták a sárga kerámatéglás udvarnak mind a négy oldalán.

Húsz éve, épp egy felhőszakadáskor költözött ide végromlásra jutott hegyvidéki szülőházából Mándory úr. Harmadnap alsó szomszédja, özvegy Dobokay Frigyesné hivatalos személyek kíséretében bebocsáttatást követelt a szoba-konyhájába, mert átázott a mennyezete. Ezt persze nem Mándory vízvezetéke okozta, hanem a világítóudvar falára szerelt elrohadt horganybádóg ejtőcső. Nem tudott megbirkózni az esővel, a spriccelő szoknya éppen az első és a második emelet közötti méter vastag földemet áztatta.

Dobokayné plafonjának állapota szerint ez már megtörtént néhányszor. Erre vallott különben Mándory sűrű parkettája is: több négyzetméternyi területen egészen elgombásodott, és nem lehetett odahúzni sem az előző lakók által itt hagyott roskatag szekrényt, sem egyetlen örökségét, a gödrös epedájú rekamiét, amelyre az akkor ötvenedik évébe lépett Dobokayné csak egyetlen pillantást vetett, és egyszer s mindenkorra elment a kedve a Mándory lakásában való vízügyi vizsgáldástól. Ilyen értelemben hatott a korán öszülő, görbe Mándory valamikor sötétbordó, szürkésbarnára vedlett házikabátjának látványa is; Dobokayné még a magánál fiatalabbak közül is jobbakhoz szokott.

Üdvös legújabb kori szokás a lomtalanítás. Ilyenkor tömegével kerülnek az utcára könyvek; éppenséggel nem ostromolják az irodalom csúcsait, és csak az eső oldotta angyalföldi korom űzi ki belőlük a csótányokat. Aztán Mándory lakásában a falak mellett halmozódnak, vetemedett fedelüket saját súlyuk egyengeti, amit vasalók, hajszárítók, régi, hatalmas rádiók, tönkrement porszívómotorok és más nehezekek segítenek. Üvegvékony könyökű zakójában Mándory is sietve válogat odalent a kincsesbányákban, mielőtt még a kukáskocsikba hányják az egészet.

Talán avégből gyűjtöget, hogy öreg napjaiban, mire mindenféle munkából végképp kikopik, ócskásként eltengődhessen? Ugyan, erről Mándory egyelőre nem is elmélkedik, hiszen a nyugdíj még hat bizonytalan év távolában van; addig előrizgeti a kis építőanyag-telepet délutánoként a külső Józsefvárosban. Vannak emberek, akiknek a tárgyakhoz való viszonya meg sem engedné a kótyavetyélést.

Futó látogatók gyakran irigylik a nyájas, nyílt, harsány mediterrán világ vízszintes fakoronái között pirosuló lapos tetőket. Minthogy a házakat sosem kell hótól megvédeni, a verőfény világában ismeretlen az erre alkalmas tetőszerkezet. Csakhogy, ha lapos a tető, nem fér alá padlás.

Pedig csodás dolgok gyűlnek össze a hűvös Észak varázslatos padlásain. Időtlen egységben rejtőzködnek az elfeledett lomok, valamire még jó lesz tárgyak, régi világok színes újságjai. A hegyvidéki hólesiklató, meredek tetők az alattuk lakók magányos képzeletét a múlt felé irányítják. Csöndes, regényes, fura álmok virágzanak ki, a padlásokon összegyűlt tárgyak szolgáltatók a díszletet. Aki ilyen padlásokra rejtőzik a világ elől, örökké megmarad vágyódó és álmodó gyermeknek. Lehet, hogy a mediterrán ember valójában szerencsétlen, és nem is tud róla?

Mándory ellenben magában hordja szülőháza padlásának világát haláláig. Ezért valószínűleg meg azután a Terézváros penészes parkettáján.

Húsz év alatt átláthatatlan labirintussá vált a huszonöt négyzetméter, amiből öt az előszoba, a függönnyel elrekesztett, vastagon zsíros rezsóval a csukaszürke hokedlin. A rejtelmes sötétség odújából pedig semmi nem kerül ki, ami egyszer bejutott. Moz-

dulni alig lehet; csak fölfelé terjeszkedni, a hagyományos városi belmagasság legalább négy és fél méter. S a dolgok nemcsak bejutnak, hanem be is illeszkednek.

Már régen összefűződött a papírok és azonosíthatatlan szerkezetek gótikus halma-za. Elfedte az ablakot, csak valami szürke fény szűrődött be. Hogy a labirintus poros sikátoraiban látni lehessen, ki kellett világítani azokat. Mándory gyanús vezetékeket csavart össze, szigetelt cellulxszal és húzogatott a lomhalmazban, amint egy-egy használatra alig képes, de fényt adó tárgy megérkezett. A drótokat aztán új réteg rejtelmes és bizonytalan tárgy fedte el, végre is behálózott, szinte összepolimerizálódott eleven rendszer alakult ki. Egyes sikátorok falának legfelső sorai összebillentek. A csúcsíves folyosókon hunyorogtak a skálaégők, zölden izzottak az ódon rádiók varázsszemei; néhány szerkezet a működés alapfokán vinnyogó hangokat szűrte ki az éterből. A zizegő derengésben a réges-régi hangszórók flanelborításának eleven, meleg porszaga lebegett. Természeti csodának vagy a sötétben lappangó rendszer természetfeletti barátságosságának tekinthető, hogy nem kapott még lángra valami érintkezési hiba parázslásától.

Drótozza meg a kerítést a kőrisparkettánál, alul éjjel fölfeszegette valaki, a hullámpalától nem látja. Van itt minden, amit el nem lopnak. Maga miért nem építkezik? Még a parkettára is kap kedvezményt, itt úgyse fogja magát hülyére keresni. Hogy utoljára tizenöt éve lehetett volna egészben hozzáférni a parkettájához? Ne vicceljen, kirakja a bútorát az udvarra, jó, akkor a gangra, ott a fólia, ni. Jó, de egy-két doboz mettlachit, gerendát, stafnit, fenyődeszkát ingyen is elvihet, gyűjtse a padláson. Nincs padlása; miért nem ment ügyvédnek, mindenre tud valamit, higgye el, amit ma nem víz, holnapra már nem is viheti.

Na látja, karzatnak. Persze azok az öt méter magas terézvárosi hodályok. Megduplázza a kéglit, tudja, mennyi ma egy négyzetméter? Na, ott a drót.

Lesz padlás. Az ajtótól indult; a fal mellé állítgatta a vastag, négyzetes szarufaanyagot, előzőleg hornyot fűrészelve-vésve beléjük a pallóknak. Ahogy egy újabb oszlop-párt az élével beléjük állított pallóval összekötött, deszkákkal meghosszabbította a fedelet, és bemázolta a szintén a telepről származó mahagónifestékkel. Amikor megszáradt, fölhardta a tárgyakat a két kis területről, ahova a következő oszlopokat szánta. Már csaknem elért az ablakig, amikor rábukkant az urnákra.

Ahol nem állíthatta a lötyögő, pudvás parkettra az oszlopokat, fölszedte a léceket. Alattuk por, szürke-fekete, molyos-hangyás homok; nyilván alapozáskor termelték ki, aztán vele egyenlítették a földem téglaboltíveinek hullámain. Már kint is sötét volt, és a lom miatt a plafon végtelen távolságából, a dróton lógó negyvenes égőből szivárgó fény sem jutott el a homályba; Mándory mégis pontosan tudta, hogy kincset talált, amikor megcsörrent a rókafarkú fűrész.

Természetes módon ágyazódtak be az urnák a homokba; Mándoryban föl sem ötölt, hogy esetleg utólag rejtette volna valaki a parketta alá őket. Talán nem vette észre, akinek egykor a lapátjára kerültek. Vagy mit sem törődött holmi piszkos edényekkel, a feltöltést úgyis elfedi a burkolat.

Közelebb áll a dolog természetéhez a régészet koncepciója, amelynek igazsága utóbb nyilvánvalóvá vált: nem tudhatja az ember, hogy ha megragad egy réteg földet, az milyen vastag történelmet von magával.

Zárok, mondta az ötvös. Ezt hozta? Ez honnan van? Van még? Mándory kabátja zsebén át könyéig ledugta a kezét a bélésbe, és egész marékka tett elébe az arany-pénzből. Aztán az ötvös elképedését félreértve előkinlódott nejlonszatyrából egy ur-

nát, óvatosan az üvegasztalra fektette. Lesöpört némi homokot a földre, mire további érmék csurogtak ki. – Zárók – rángatózzott az ötvös arca, lehúzta az ajtó vasredőnyét, rácsappantotta a lakatot, és bevonult a belső helyiségbe.

Ez az aszott figura öt kiló arannyal a szatyrában jött át a Józsefvárosra? Mi a szenteséges, rohadt nyavalyát akar vele, nem képzeled, hogy ő az üzletben tartja a Nemzeti Bankot! Be akarja olvasztatni? Persze nyersen is egy vagyon; eredeti formájában viszont fölbecsülhetetlen. Csak maga az urna! Ha csak egy pénz itt marad, őt is mace-rázni fogják, amikor felgöngyölik a dolgot, már nyilván nyüzsögnek a múzeumok. Hát erre semmi szükség. Menjen innen a francba! Ekkora értéket semmiképpen nem lehet elsikálni, akármilyen formában marad, ehhez még egy maffia is kevés. A kurva életbe, ezt ott várják kint – az ötvös reszkető kézzel nyúlt a telefon után.

Szabályosan körülvették a boltot a rendőrök vad szírenázással. Magas, sápadt, impertinens nő vette föl a jegyzőkönyvet a kapitányságon; a kérdések felét Mándory egyáltalán nem is értette, mégis aláírta végül. Nem félt; még ezek után sem gondolta, hogy valami rendőrségre tartozó ügybe keveredett volna.

Pedig biztosra lehet venni a bűnügyi vonatkozásokat, sőt több lehetőség is fönnáll. A parketta alatt kincseket rejtettek el, talán még annak a csontjai is ott vannak, akitől elvették, s akit évégből meggyilkoltak – esetleg maga Mándory. Hogy ez itt eredeti római pénz? Legyen nyugodt, nekünk is vannak szakértőink, jobban tudják, mint maga, most látta először ezt a Mándoryt? Nézzenek egymás szemébe! Majd biztosítjuk a helyszínt, akár büntényről van szó, akár nem, csak ahogy szoktuk. Maga egyelőre elmehet, maga viszont itt vár, adja a kulcsát, hogyhogy milyen kulcsot, mégis mit gondol?

Döbbsen néztek szembe a karzat vörösbarnája alatt ragyogó varázsszemekkel és nikkelfényű, rejtelmes tárgyakkal, amelyek között régi fadóbozok nyögdecselekedtek, titokzatos rádióállomások sóhajai bujkáltak. „Talán még tojásokat is keltet!” – csóválta fejét az őrmester, amikor lezárta a lakást. Másnap jelent meg egy napilapban az újsághír, amellyel ez a beszámoló elkezdődött.

Dobokayné ez idő szerint már nem nagyon mozdult ki otthonról, mert egyetlen emelet is alig volt leküzdhető a reumája és a hetvenéves szíve számára. Azért szemmel tartotta a lépcsőházat, és halvány elégedettséget érzett a Mándory lakását érő rendőrforgalom láttán. Négy napig színezgette felső szomszédjának bizonytalan egzisztenciáját, amikor azt tucatnyi komor férfi hazahozta. Felük rendőr, de a civilek is kellően tagbaszakadtak és rövid hajúak. Talán elegen lesznek Mándoryhoz.

Körülbelül ennyit kaphat egy Dobokayné egy felső szomszédjától, ha már a csőtörések alkalmából lefolytatható háborúságok időszaka is elszállt; kihasználatlanul.

Ám ezért az adományért özvegy Dobokayné a következő napokban súlyos árat fizetett. Amúgy is nyugtalan alvó volt, de a dübögés, csattogás és huppogás, amit éjjel és nappal egyfolytában el kellett viselnie, teljességgel szokatlan volt az idegrendszer számára. Szinte egy pillanatra sem tudta lehunyni a szemét. Darabig azzal kísérletezett, hogy kemény tárgyakat hajtsa a mennyezetre, csakhogy ezek jobbra el sem érték a plafont. Dühében végül földobta a sótartó dobozt is, mire a só a levegőben ernyőként szétnyílt, és a nyakába permetezett, majd marni kezdte a cserepes bőrét. Meg kellett fűrödnie.

Erre aztán, életében másodszor, elszánta magát, hogy meglátogassa a férfit. Fölvette a sötétlila, halvány szürkés-kék virágokkal pöttyögetett selyemruháját, levendulakölnit kent a füle mögé. Fogta a botját, és minden lépcsőfokon perccel pihenve, fölküzdötte

magát a másodikra. Szeme előtt fényes sárga karikák ugráltak, a szíve pedig majd kiszakadt a helyéből, mire a lépcső tetejére ért.

Addigra a gang esti sötétségbe borult, csak Mándory oldala felől fénylett valami. Ahogy lélegzethez jutott, és valamelyest erőre kapott, Dobokayné végigvonult a függőfolyosón, rákészlve, hogy a botjával addig veri az ajtót, amíg kinyílik. Csakhogy nem volt ajtó, mert kibontották. Nem fért volna be rajta a dózer. Dobokayné akadálytalanul átlépte a küszöböt, és a mélybe zuhan, ha az ásatások vezetője el nem kapja a munkagödör szélén.

Fölnézett a mennyezet felé, de nem látta; egyrészt még hátulról is elvakították a halogénreflektorok, amelyeknek fényáradata a munkagödör homályos mélységeiben veszett el, másrészt pedig ott volt a fafedél. (Ez szerencsés, ahogy az ásatások vezetője, egy világhírű régész jegyzőkönyvileg rögzítette: megvédi az időjárás viszontagságaitól a leletegyüttest.) Aranyló rókaszinben ragyogott; a szélén, a mélység fölött lógázza a lábát valaki. Mándory volna?

Mándory valóban fedélzetének peremén ült, ahol korábban minden összegyűjtött ócskaságát fölhúzták. A lenti fényözön odafönt nem zavarta; nyugodtan alhatott, sőt kedves varázsszemeinek izzását is élvezhette. Kissé hideg volt ebben a magasságban, főleg, mert a munkagödör mélyén dolgozó markolók és dózerok füstjét ki kellett engedni valahol, tehát állandóan nyitva állt a fölső, lehajtható ablak. Mándory két plédbe csavarta magát éjszakára, mégis vacogott hajnalonként, amint leszállt rá a harmat, és nedvesre áztatta a pokrócokat. A karzat és a plafon között egészen szűk volt a hely, alig tudta beékelni a könyvek és tárgyak halmazát, minden kockacukornyi teret ki kellett használnia. Ráadásul a parkett maradványát is csak itt lehetett fölhalmozni; bár ez folyamatosan fogyott, mert a gödörben éjszakázó munkások hidegebb időben tüzet raktak belőle. Néha ölyvek suhantak el a feje felett, a régi rádiók sikátoraiban, hogy lebukva a karzat szegélyén, a munkagödör fölött körözzenek. Mándory próbált kenyeret dobálni nekik, de az ölyv ragadozó madár. Érdekes, hogy a munkagépek hangja nem zavarta a harmadik emeleti lakót, de idegesen összerándult, amikor egy-egy ölyv csikorogva végighasította a meszet Mándory plafonján.

Odalent már tizenhét méter mélyen jártak, és kibontakozott a palota, amelyben egykor III. Antonius kelet-pannóniai helytartó és – amint később rekonstruálták – négyszáz fős háznépe lakott; a kastély szögleteiben lévő tornyokban további körülbelül kétszáz katonával. Megtalálták a kettős kővályút tartó íves falazatot: így érkezett a hideg és a forró víz, vélhetőleg azokból a forrásokból, amelyek ma a Széchenyi fürdőt táplálják, az előszoba alatti bizonytalan mélységben már kibontakozott termákba is, fűtve a köveket és feltöltve a medencéket. Ez a csaknem császári magánbirodalom ezenkívül nemigen szorult külső ellátásra; de hát a barbár keleti peremvidéken ennek így is kellett lennie. A munkagödör szélén irdatlan mennyiségű lelet, osztályozva. Esetleg elszállítják; habár valószínűbb, hogy a kastély helyreállítását követően visszarendezik őket, rekonstruálva az egykori életet.

– Na, menjen innen, nénike! – karolt bele a munkavezető intésére végül két régész Dobokaynéba, hogy levezessék a saját emeletére. Amikor a gangra lépés előtt visszafordult, és még egyszer megnézte a távolság és a mélység ködébe vesző munkagödöröt, a reflektor fényében megpillantotta Mándory fehéren ragyogó arcát hajjal lefelé: a férfi a két csonton, lóballódzó lába között a karzat alá görbült, és nézte, amint elvezetik. Dobokayné utóbb még örült is, hogy a markolók dübörgéséből a plafonján át csak oly kevés hallatszik le.